

Nadzór i Kontrola

Najwyższa Izba Kontroli

Anna Nowak (Wyrzykowska)

LuizaDudlej

Definicja Kontroli

Ogół czynności wykonywanych na polecenie właściwego / uprawnionego organu, których celem jest zbadanie stanu istniejącego i porównanie go ze stanem oczekiwanym;

Czynności te polegają na zbadaniu i ocenie zgodności działania kontrolowanego podmiotu z obowiązującymi przepisami prawa.

Kontrola Administracji Publicznej

Prawidłowe funkcjonowanie administracji wymaga istnienia odpowiedniego systemu kontroli jej działań.

Wyjaśnienie zagadnienia kontroli prawidłowości działania administracji publicznej wymaga wyjaśnienia na początek pojęć kontroli administracji.

Związek administracji i kontroli

- Kontrola jako element zorganizowanego działania.
- Brak kontroli powoduje niską jakość działania i niemożliwość utrzymania odpowiednich standardów.
- Konieczność dostosowania kontroli do potrzeb administracji.

Dlaczego administracja nie może funkcjonować bez kontroli?

- Administracja jest odpowiedzialna za stan spraw publicznych.
- Administracja posiada władzę.
- Administracja powinna być skuteczna i efektywna.
- Praworzędność i legalność działania administracji.

„Kontrola administracji”

Wieloaspektowość kontroli administracji.

- Kontrola sprawowana **nad administracją**.

- Kontrola wykonywana **przez samą administrację**:
 - kontrola zewnętrzna **wobec innych podmiotów**,
 - kontrola wewnętrzna.

Pojęcie i istota kontroli

Kontrola jako **funkcja** lub **system organizacyjny**

W znaczeniu organizacyjnym kontrola to całokształt podmiotów kontrolnych(wykonujących funkcję kontroli)

Kontrolowanie:

Sprawdzanie

Ocenianie czegoś

Formułowanie wniosków

Dokonywanie wglądu z działalność

Poddawanie władztwu

Oddziaływanie

Wpływanie

Przez kontrolę...

należy rozumieć sprawdzenie działalności innych jednostek, bez możliwości wpływania na ich działalność poprzez wydawanie nakazów lub poleceń, czyli innymi słowy badanie istniejącego stanu rzeczy, zestawianiu faktów z tym co powinno być i wyciąganiu wniosków

W przypadku istnienia różnicy między stanem rzeczywistym a stanem pożądanym, należy ustalić przyczyny tej różnicy i sformułować zalecenia w celu usunięcia niepożądanych zjawisk.

Jako rodzaje kontroli wyróżnia się:

- Lustrację
- Wizytację
- Rewizję
- Inspekcję

INSPEKCJA

To kontrola wykonywana poprzez bezpośrednią obserwację zachowania się badanej jednostki i porównania tego zachowania z odpowiednimi wzorcami zachowania poprawnego

REWIZJA

To bezpośrednia konfrontacja stanu faktycznego środków finansowych i innych składników majątkowych jednostki kontrolowanej z odpowiednią dokumentacją. Zawiera ona ocenę prawidłowości dysponowania tymi składnikami.

Z reguły łączona jest z kontrolą w dziedzinie finansów.

WIZYTACJA

Polega na kontroli mającej na celu bezpośredni wgląd jednostki kontrolowanej w jej całości.

Swoista forma kontroli – rozpatrywanie sprawozdań jednostki kontrolowanej.

LUSTRACJA

Jest kontrolą skierowaną nie na zachowanie się podmiotu, lecz zwykle na określony przedmiot – tzn. na jego stan rzeczywisty, jego cechy w porównaniu z odpowiednimi wzorcami, określającymi stan pożądany

Zadania kontroli

Ze względu na różnorodność działalności administracji konieczne jest istnienie pewnego **sytemu instytucji kontrolnych** i **zróżnicowanie form kontroli**.

Poszczególne instytucje muszą być wzajemnie do siebie dostosowane i powiązane.

Zadaniem kontroli jest zapobieganie błędom w działaniu administracji.

Rolę kontroli w administracji można określić jako wtórną.

Pierwotną jest bowiem bezpośrednia działalność administracji publicznej.

Wtórna rola kontroli musi być dostosowana do pierwotnej działalności administracji publicznej.

Rola kontroli

Kontrola służy kierownictwu do:

- sprawdzania i oceniania, czy odpowiednie *jednostki wykonują swoje zadania,*
- wykrywania nieprawidłowości,
- *zapobiegania niekorzystnym zjawiskom.*

Kontrola jest elementem zarządzania

(sprawdzanie i ocena działalności organizacji na różnych płaszczyznach: organizacyjnych, finansowych, technicznych)

System kontroli

musi wykrywać błędy, określać jakie sytuacje rodzą błędy i zapewniać zapobieganie powstawaniu błędów

Kontrola administracji jest niezbędna.

Przy kształtowaniu systemu kontroli trzeba ustalić:

- jakimi środkami będą się posługiwać instytucje kontrolne,
- w jaki sposób ma być przeprowadzana kontrola i jak często, i
- w jakim zakresie jednostki organizacyjne mają być kontrolowane.

Istota kontroli

Obserwowanie i rozpoznawanie danej działalności w określonym miejscu i czasie.

Dokonywanie **oceny** tej działalności.

Ustalanie przyczyn ewentualnych **nieprawidłowości**.

Formułowanie wniosków, mających na celu przeciwdziałanie nieprawidłowościom

Zakres kontroli jest uwarunkowany celem

Kontrola nigdy nie może objąć całego procesu administrowania.

Zawsze dotyczy jego fragmentu, fragmentu wskazanego przez obywatela bądź też fragmentu wybranego przez aparat kontrolny.

Znaczna część czynności administracyjnych pozostaje jednak poza sferą bezpośredniego zainteresowania organu kontrolującego, nie pozostaje jednak poza wpływem oddziaływania kontrolnego.

Kontrola a nadzór

Nadzór jest pojęciem szerszym niż kontrola.

Nadzór zawsze obejmuje kontrolę, natomiast wykonywanie kontroli nie musi się łączyć z prawem stosowania środków nadzorczych.

O nadzorze mówi się wówczas, gdy w grę wchodzi prawo wydawania poleceń, wiążących dyrektyw co do zmiany kierunków działania.

Nadzór nie ogranicza się do obserwacji i ustaleń stanu faktycznego (jak kontrola), ale łączy się z możliwością stosowania środków nadzoru.

Nadzór

Nadzór to **kontrolowanie wraz z możliwością wiążącego wpływania na jednostki nadzorowane**, jednakże bez możliwości wyręczenia tych jednostek w ich działalności.

- Nadzór to przewidziana prawem możliwość sprawdzania i oceniania innych podmiotów, a także prawo do ingerencji w ich działalność.
 - Nadzór nie ma charakteru stałego oddziaływania.
 - **Celem** nadzoru jest zapewnienie prawidłowego działania i osiągnięcia właściwych rezultatów przez wspomaganie, instruktaż, uzgadnianie stanowisk, udzielanie pomocy, doradzanie.
-

Uprawnienia nadzorcze

oznaczają tyle, co prawo do kontroli, wraz z możliwością wiążącego wpływania na organy czy instytucje nadzorowane.

W niektórych przypadkach termin ten bywa używany do oznaczenia kierownictwa lub kontroli, co wiąże się z faktem, że nadzorowanie jest jednym z elementów funkcji kierowania.

Nadzór a Koordynacja i Kierownictwo

Koordynacja

Koordynacja polega z kolei na oddziaływaniu na instytucje koordynowane przy użyciu różnego rodzaju środków w celu zharmonizowania działalności tych jednostek.

Kierownictwo

Kierownictwo oznacza używanie wszelkich środków w celu oddziaływania na postępowanie organów kierowanych, za wyjątkiem środków, których użycie jest prawnie zakazane.

Organ nadzorujący ma więc prawo do kontroli, sprawdzania na bieżąco funkcjonowania podległych mu jednostek oraz wydawania stosownych decyzji, rozporządzeń i zaleceń, mających na celu zlikwidowanie nieprawidłowości, usprawnienie działania, bardziej efektywne funkcjonowanie.

Nadzór dotyczy odpowiedniego sterowania przez organy wyższego szczebla, organami niższego szczebla.

Aby organ nadzorujący mógł władczo oddziaływać na jednostki nadzorowane,
przepisy muszą mu przyznawać takie uprawnienia.

Noszą one miano **środków nadzoru**.

Najwyższa Izba Kontroli

- jest naczelnym organem kontroli państwowej
- zajmuje pozycję nadrzędną i koordynacyjną w stosunku do wszystkich jednostek podrzędnych, a także w całym systemie organów kontroli państwowej
- jest organem niezależnym od władzy wykonawczej
- podlega wyłącznie Sejmowi

Organizacja wewnętrzna Najwyższej Izby Kontroli

Organami Najwyższej Izby Kontroli są:

- Prezes Najwyższej Izby Kontroli
- Wiceprezesi Najwyższej Izby Kontroli
- Kolegium Najwyższej Izby Kontroli

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

- powoływany jest przez Sejm, za zgodą Senatu, bezwzględną większością głosów, na wniosek Marszałka Sejmu lub grupy co najmniej 35 posłów.
- kieruje Najwyższą Izbą Kontroli
- jest niezawisły, nie może należeć do partii politycznej, sprawować mandatu posła lub senatora czy zajmować innego stanowiska
- odpowiada przed Sejmem za działalność NIK
- bierze udział w posiedzeniach Sejmu
- kadencja Prezesa Najwyższej Izby Kontroli trwa 6 lat licząc od dnia złożenia przysięgi

Wiceprezesa Najwyższej Izby Kontroli

- w liczbie 2-4
- powoływani i odwoływani przez Marszałka Sejmu, na wniosek Prezesa NIK
- nie mogą należeć do partii politycznych, sprawować mandatu posła lub senatora, czy zajmować innego stanowiska
- w razie potrzeby zastępują Prezesa NIK (zastępstwo obejmuje wyznaczony przez Prezesa Wiceprezes)

Kolegium Najwyższej Izby Kontroli

- w skład Kolegium wchodzi:
 - Prezes NIK jako przewodniczący
 - Wiceprezesa NIK
 - Dyrektor Generalny NIK
 - 14 członków Kolegium NIK powoływanych przez marszałka Sejmu, na wniosek Prezesa NIK
- kadencja Kolegium NIK trwa 3 lata, wygasa w przypadku śmierci lub odwołania członka Kolegium
- Kolegium NIK jest niezawisłe

Zadania Kolegium Najwyższej Izby Kontroli

- zatwierdzanie analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej
- zatwierdzanie rocznego sprawozdania z działalności najwyższej Izby Kontroli
- uchwalanie opinii w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów
- uchwalanie wniosków w sprawie rozpatrzenia przez Sejm określonych problemów związanych z działalnością organów wykonujących zadania publiczne
- uchwalanie wystąpień, które zawierają wynikające z kontroli zarzuty dotyczące działalności osób kierujących organami lub instytucjami podlegającymi kontroli NIK
- uchwalanie projektu statutu oraz budżetu NIK
- uchwalanie okresowych planów pracy NIK

Kompetencje Najwyższej Izby Kontroli

Zadaniem NIK jest w szczególności kontrola całokształtu działalności bądź wykonania budżetu państwa, aktów normatywnych w zakresie działalności finansowej, gospodarczej oraz finansowo-administracyjnej.

Kontrola obligatoryjna

- bada działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności, celowości i rzetelności

Kontrola fakultatywna

- bada działalność organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności a także działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek albo środki państwowe lub komunalne

Odrębność organizacyjna i funkcjonalna Najwyższej Izby Kontroli od organów wykonawczych państwa wzmacnia prawidłowe wykonywanie przez nią kontroli w zakresie dysponowania środkami finansowymi pochodzącymi ze Skarbu Państwa, wykluczając ewentualną zależność i wzajemne wpływy pomiędzy podmiotem kontrolowanym i kontrolującym

Dziękujemy za uwagę

Luiza Dudlej i Anna Nowak (Wyrzykowska)